

Kronikk, opprinnelig publisert i den danske avisen Politiken lørdag 3. aug. 2002:

At visne nogenlunde glad

AF TAGE VOSS, pensjonert dansk sosialmedisiner og allmennlege

Fri for sult og kamp, vilde dyr og sykdomme overlever vi i dag monstrøst lenge, men alderdom er en unaturlig tilstand, hævder den 84-årige læge. Et enzym kan forlænge vores middellevetid med 60 år, men hvad skal vi med de år – bare undgå at dø?

Da jeg hadde skrevet nekrolog over en jævnaldrende ven, ringede Ritzau og spurte, hvad han var død af.

Når man er 84 år, dør man, fordi man holder op at leve. Årsagen kan lige så godt være den ene som den anden og er derfor uinteressant. Men det tilfredsstillende altså ikke journalisten.

Når man obducerer mennesker i moden alder, bliver disse vilkår meget klare. Analogien med en bil ligger nær. Er det ikke kardananen som svigter først, så er det gearkassen eller muligvis fortojet. Og holder alt dette, og er benzinpumpen lykkeligvis udskiftet, så viser sig antagelig hele karosseriet pilrustent.

Erfaringen fra obduktionsarbeidet lærer os, hvor mange af disse tilstande der ikke får aktuelt medansvar for døden. En del har endog ikke nået at manifestere sig, selv om de har været i utvikling i et langt forløb.

Det kan således se ud, som om døden tilfældig skyldes netop den senile sukkersyge, således at hjerneforkalkningen og det karforsnavrede hjerte og den uerkendte cancer i bugspytkirtlen aldrig nåede at få en andel.

Man kunne også siqe, at hjertestoppet definitivt gjorde leverkrisen uinteressant og standsede sukkersygen. Af obduktionsfund med lungecancer hadde 37 procent aldrig fået den konstateret i levende live (Feinstein og Wells).

Sandheden er jo, at etter 60 år stiger hyppigheten af alle gebrækkeligheter og sykdomme markant - hvilken der noter sig på dødsattesten kan bero på social status, på genetik, på arbeidsform, på livsførelse. Men det forekommer ikke væsentligt. Alle dør af noget.

Ornitologerne fortæller, at de ved ringmærkning har fundet, at af årets måger på Græsholmen (ved Christians-ø) som kommer på vingerne af generationens klækkede æg, er middellevetiden fem et halvt år.

Intet lig af en måge har nogensinde vist alderdomstegn. I Zoologisk Have gik i 30'erne en måge, som var 60 år gammel, heller ikke den viste alderdomstegn.

Den var en velfærdsmåge, fik sine regelmæssige sild og var vel beskyttet af hegn mod fjender og af redekassen mod blæst og kulde. Men alligevel - den døde ved at blive kvalt i et stykke seilgarn.

Menneskets middellevetid var i en million år under 30 år (spædbørnsdødeligheten endda regnet fra). Det svarer til, at 3 procent af populationen hvert år gik i rusen. Rester af mennesker (moselig, mumier) viser ej heller i tidligere generationer alderdomstegn, selv om der kan have været en vis spredning af dødstidspunkter omkring den statistiske middelværdi.

Følger af skader og sløj ernæring, javel. Men alderdom - nej. Med en middellevetid på 30 år er hjerteinfarkt, demens, slidgigt og cancer uaktuelle, ja ukendte. Blandt måger som blandt mennesker er der et vist frafald i hver generation, grundet livets risiko (seilgarn).

Man kan rammes tidlig, man kan være heldig og klare sig lenge. Men aldrig (fjorend i vor tid) lenge nok til at nogen som helst i generationen når at vise tegn på aldring. Risikoberegning viser med stor sikkerhet, at udsigten til at overleve lenge nok til at organismen ældes, er lig nul - i naturen.

Derfor behøver man der ej heller 'leve sunt' for at opnå længere liv - fordi ingen vil overleve lenge nok til at få glæde af det.

Tværtimod vil man helst leve meget usunt for at få mest muligt ud af den tilmålte levetid - egentlig et sundere livskonsept: æde, drikke alt hvad man orker, fjante rundt, slås, nedlægge damer, ryge fede cigarer - så lenge man bare får lov.

Men så anderledes nu. Vi har fået has på risikoen. Sult, kamp, strabadser, vilde dyr, mikrober og orm, sygdomme - vi har ingen risiko og overlever derfor monstrøst unaturligt længe, helt op til den grænse for konstruktionernes holdbarhed, som aldrig før i menneskehedens historie har været afpatruljeret.

Der hvor al aldringens molest venter.

Alderdom er en ubiologisk tilstand, unaturlig. Og nu et uomgængeligt vilkår ved vores voldtægt mod naturen. Som biologer kan vi ikke tage problemet alvorligt.

Alle vore alderdomskramper er løn som forskyldt. Vi skulle aldrig blive så gamle, vi er ikke beregnet til det, det er overhovedet ikke med i planlægningen. Det er betydningsløst for slægten, det er socialt meningsløst, psykologisk u håndterligt. Og økonomisk håbløst belastende.

Moralisten kunne sige, at vi har rigtig godt af det, og at det er, hvad der kommer ud af at foragte sine vilkår og spotte naturen.

Men læger er ikke biologer. Derfor ser de anderledes på disse forhold. Lægers virke går på at tjene de enkeltes interesse, på at bekæmpe de biologiske vilkår ind i det absurde.

Lægens professionelle ideal er, at ingen må dø, og at de ikke må have det ondt i ventetiden.

Vi skal derfor ifølge dem leve forsigtigt, passe på, lade være med det forkerte (hvad det nu er), altid gøre det for tiden rigtige, lade os scanne og checke og undersøge og kontrollere og aldrig fjerne os for langt fra apparaturet, tygge maden godt, tage vores vitaminer og se os omhyggeligt for, før vi går over gaden og klarer vi det alt sammen, venter os alderdommen.

Og hvordan er så den? Jeg er selv blevet ret gammel og tænker selvfølgelig en del over dette.

I 1875, siger en statistik, var 35 procent af alle døde under 20 år, kun 20 procent nåede at blive 70. I dag er 2 procent døde under 20 år. 68 procent af alle mennesker i dette land når at blive 70 år.

I betragtning af, at så mange bliver så gamle, er det påfaldende så få, der har et afklaret forhold til det at blive gammel. Derfor udsætter man konstateringen og fornægter symptomer på alder.

Gruppen har ej heller magtet at manifestere sig og gøre sig respekteret. Man synes at ligge under for en blind ungdomsdyrkelse, som får gamle til at skjule ethvert tegn på alder med hårfarve, korset, ansigtsløftning og viagra.

Det er socialt diskvalificerende at være gammel – derfor vil man nødtigt.

Dette hænger antagelig sammen med den økonomiske potens. Det må indrømmes, at de gamle ikke er nogen kommerciel attraktion. Sammenlignet med de erhvervsaktive forbrugere M/K er de helt uinteressante, i forhold til børnegruppen ligeledes.

Børn, som der nu bliver færre af, dyrkes og pyssenysses og begaves og placeres i centrum på en måde, som kræver psykologbistand, når de holder op at være børn. Heldigvis er der nu opstået en ny magtfuld forbrugergruppe, teenagere, som med sære aktiviteter og betydelig omsætning kan kompensere lidt for den tabte barndoms paradys. Men det må konstateres, at ældregruppen er dårlige forbrugere, og man kan overveje, om det er den manglende kommercielle interesse, som smitter af på den sociale værdisætning.

Alderdommens problem for mig er psykologisk. Ingen sygdomme, ingen slidsymptomer, tryk nattesøvn, overkommelige vandladningsforhold.

Men selv om man kan en masse, savner man tilskyndelse til at gøre det. Man kan, men problemet er, at man ikke gider mere. Man har læst alle bøger, man har gået alle ture, elsket alle damer, smagt al mad, hørt alle vittigheder.

Man har mødt en million mennesker og indser, at det ikke bliver interessant at møde en million mere. Man har set ti lande, men verden bliver ikke større eller mere spændende af at se ti til.

Når man sejlede i sin båd, blev man våd og kold. Nu bliver man vådere og koldere end før, så meget at det ikke er sjovt. Man gider det ikke.

Fuglene synger om foråret, siges det. Man kan ikke høre det mere. Maden smager af pap, potensen svinder og går tabt. Lugt- og smagssans svinder, man har ingen funktioner og ingen tilskyndelse til at gøre noget som helst.

Kredsen af venner og nøglepersoner skrumper ind og går tabt. Snart sidder man isoleret tilbage og har ingen at spille livets spil med. At leve videre bare af rædsel for at dø - et tyndt argument og givetvis et ringe livsindhold.

Og hvis vi nægter at dø, skylder vi verden og os selv et argument for at fortsætte. Det kniber det med.

Man kan leve videre af gammel vane og uden at tænke over hvorfor. Men vores mangel på filosofi kan pludselig afsløres for os. Den store anti-aldrings-konference i Madrid (juni 1996) tvang os ud af busken.

Det var dr. Ronald Klatz fra American Academy of Anti-ageing Medicine, som forelagde sin afdelings ny opdagelse:

Telomerasen, som er et enzym, der kan sinke eller standse cellernes forfald. Med produktion af dette stof er vi nu nær løsningen på livets dybeste hemmelighed.

Generel brug vil kunne forlænge menneskets middellevealder med 60 år!

Men dermed konfronteres vi uafviseligt med problemet:

Hvad skal vi stille op med alle disse år? Se Melodi Grand Prix og fodbold-VM i tv – i 60 år mere? Spille golf... 60 år mere: Hvad skal vi med dem - bare undgå at dø? Eller vente på det, så længe? Skal vi klappe i hænderne og juble i kor?

Dr. Klatz ser bort fra de økonomiske og sociologiske problemer med denne overvægt af pensionister. Men kan vi se bort fra de psykologiske?

Allerede nu er alderdom 10–15 år af et normalt liv, og det er galt nok. Jeg har per definition været gammel i 25, næsten for galt.

Verden løber fra mig. Computere, internet, hjemmeside – jeg forstår ikke sproget, men det har erobret kommunikationen, snart taler alle dette sprog, som jeg ikke forstår. Så kan det siges, at jeg vel ikke er dummere, end at jeg kan lære det.

Problemet er bare, at jeg ikke synes, at jeg har brug for det, og at det ikke interesserer mig. Det sprog, jeg har talt med min verden, har været godt nok, og jeg kan bedre lide det.

Og jeg kan simpelthen ikke lide den verden, som nu udvikler sig omkring mig. Den taler ikke blot uforståeligt, men det af den, man forstår, forekommer ganske dumt, overfladisk, materialistisk og ligeegyldigt.

Diskrepansen mellem hastigheden i verdens forandring og menneskets tilpasning er blevet påtrængende. Man kan til-

passe sig ti års forandringer i sprog, livsform, kommunikation og procedurer.

Muligvis 20 års. Men på 50 år bliver verden så anderledes, at ingen kan følge med. Alligevel bliver vi ved fantasiløst, bevidstløst, at bruge middelalder som parameter for vores civilisations succes.

Dr. Klatz har sandelig sat gær til bolledejen. Ikke blot har han ved at løse et problem givet os nogle andre, fysiologiske. Men også nogle kulturelle, som vi er blevet uforberedte på. Og kan vi ikke finde ud af at leve godt, så kan vi i hvert fald glæde os over at vi lever længe.

Men jeg klamrer mig til min gamle Continental skrivemaskine (som jeg købte brugt for 100 kroner i 1936 med et års garanti), ikke for at være demonstrativ, men den rækker udmærket til mine behov.

Jeg kan lide den, den giver mig tryghed, og jeg kan bruge den. Problemet burde så være de andres, men aviser og forlag kræver alle bidrag leveret på diskette. Jeg ved knap hvad det er, og det burde være deres problem.

Men det er faktisk mit, når de ikke modtager et godt maskinskrevet indlæg på A4-papir. Jeg ser det, og jeg føler det, og snart sidder jeg på en øde ø og sender flaskeposter ud, som aldrig finder en adressat.

En forstadskommune har sparet syv af ni offentlige toiletter bort. Kommunens gamle tilskyndes af formyndere til at drikke halvanden liter om dagen for væskebalancen, desuden er det sundt for gamle hver dag at gå tur. Der er i denne kommune 11 000 over 65 år.

De må nu trippende spørge: Hvor går man hen på naturens vegne?

Også forholdet til døden er praktisk uafklaret. Hjemmene er ikke indstillet på, at man dør der. Institutionerne er det lige så lidt. Skønt der årligt dør 60 000 mennesker i dette land, har vi ikke fundet ud af en rimelig form. Derfor er vi skrevet op til en sølle død i dølgsmål, på banegårde eller bag en skærm alene på et hospitalsbadeværelse.

I min høje alder lad mig da spørge på naturens uafvendelige vegne:

»Undskyld, hvor går man hen og dør?«.

Gjengitt med tillatelse fra Politiken og Tage Voss

ONKOLOGISK FORUM 2002

**Holmenkollen Park Hotel Rica, Oslo
21. og 22. november**

Hovedtema som tas opp er:

Molecular targeting
Funksjonell genomforskning
– basal forskning
– klinisk forskning
Forskningspris til ung forsker
Langtids bivirkninger etter kreftbehandling
Finansiering av kreftbehandling
Er kreftplanen gjennomført?
Ortopedi i palliativ onkologi
Kommunikasjon som instrument for god kreftbehandling

Onkologisk Forum består av følgende faggrupper, hvorav de fleste har egne parallele fagmøter:

Norsk Bryst Cancer Gruppe
Norsk Gastrointestinal Cancer Gruppe
Norsk Lungekreft Gruppe
Norsk Selskap for Hematologi og
Norsk Lymfomgruppe
Norsk forum for Gynekologisk Onkologi
Norsk Melanom Gruppe
Norsk Urologisk Cancer Gruppe
Nevro-Onkologisk Interessegruppe
Norsk Forening for Palliativ Medicin
Norsk Gruppe for Hode – Hals Kreft
Norsk Gruppe for Arvelig Kreft
Norsk Strålemedisinsk Forum
Norsk Sarkomgruppe
Norsk Nevroendokrin Tumorgruppe

Konferansen søkes godkjent som tellende for aktuelle spesialiteter (allmenpraktikere 16 timer i 2001)

Påmelding snarest.

Detaljert program og påmeldingsskjema finnes på www.onkologiskforum.org eller kontakt Onkologisk Forums sekretariat på tlf. 22 93 59 39/22 93 54 30